

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
(О. Б. Жильцов)
«_____» _____ 2020р.

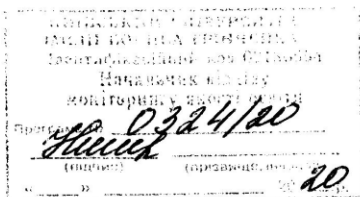

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Логопедична корекція системних порушень мовлення»

для студентів

спеціальності	016 Спеціальна освіта (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	другого (магістерського) (назва освітнього рівня, ОКР)
освітньої програми	016.00.01 «Логопедія» (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації (за наявності)	_____ (назва спеціалізації)

Київ – 2020

Розробник:

Тищенко Владислав Володимирович, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти.

Викладачі:

Луцько Катерина Василівна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти.

Бабич Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від 30.08. 2018 р. № 8

Завідувач кафедри О.В. Мартинчук (О.В. Мартинчук)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Логопедія)

(назва освітньої програми)

30.08. 2018 р. № 8

Керівник освітньої програми Т.В.Скрипник (Т.В.Скрипник)
(підпис)

Робочу програму перевірено

03.09. 2018 р.

Заступник директора Р.О. Павлюк (Р.О. Павлюк)
(підпис)

Пролонговано:

на 2019/2020 н.р. О.В. Мартинчук «29» серпня 2019 р.
Протокол № 8
(підпис) (ПІБ)

на 2020/2021 н.р. О.В. Мартинчук «27» серпня 2020 р.
Протокол № 13
(підпис) (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ («____») _____ 20__ р.
Протокол № _____
(підпис) (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ («____») _____ 20__ р.
Протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	1	
Семестр	1, 2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	32	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	50	
Форма семестрового контролю	Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: уточнення, розширення та систематизація професійних компетентностей здобувачів другого (магістерського) рівня з проблем організації та здійснення діагностичної, корекційної, попереджувальної та розвивальної роботи логопеда дошкільних, шкільних та реабілітаційних навчальних закладів, що працює з особами, які мають системні порушення мовлення.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: інформаційну, самоосвітню;
- формувати фахові компетентності: організаційну, теоретико-методологічну, психолого-педагогічну, методичну, спеціально-педагогічну, спеціально-методичну, медико-біологічну, психолінгвістичну, діагностико-корекційну, логодіагностичну, логокорекційну.

3. Результати навчання за дисципліною

– знати теоретичні та методологічні основи логопедії, а саме її предмет, завдання, принципи, методи та прийоми корекційної роботи; види мовленнєвих порушень, їх причини, механізми, структуру, симптоматику;

– знати методики корекційної роботи з подолання мовленнєвих вад; особливості логопедичної роботи при ускладнених дефектах розвитку, таких як аутизм, вади слуху, зору, опорно-рухового апарату;

– проводити кваліфіковане психолого-педагогічне обстеження з метою визначення протікання психічного розвитку, відповідності його віковим нормам, а також структури дефекту при певному мовленнєвому порушенні;

- володіти методами диференційованої діагностики для визначення виду порушень;
- здійснювати корекційний вплив, володіти методами навчання та виховання дітей з різною мовленнєвою патологією;
- впроваджувати в практику різні профілактичні засоби з метою попередження виникнення мовленнєвих вад або вторинних відхилень у психічному розвитку дитини;
- здійснювати консультування дітей та дорослих з відхиленнями у мовленнєвому розвитку, їхніх батьків та педагогів з проблеми навчання, розвитку, життєвого та професійного самовизначення;
- володіти прийомами навчання дітей із порушеннями мовлення навчальних предметів в загальноосвітніх та спеціальних корекційних закладах.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семинари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1							
Поняття про системні порушення мовлення. Класифікація системних порушень мовлення							
Тема 1. Психологічні механізми мовлення	10	2	2	-	-	-	6
Тема 2. Системні порушення мовлення: визначення класифікація, патогенез.	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	22	4	4	-	-	-	12
Змістовий модуль 2							
Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями							
Тема 3. Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності	10	2	2	-	-	-	6
Тема 4. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей порушеннями розумового розвитку	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	22	4	4	-	-	-	12
Змістовий модуль 3							

Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору							
Тема 5. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору	20	4	4	-	-	-	12
Модульний контроль	2						
Разом	22	4	4	-	-	-	12
Змістовий модуль 4 Корекція системного розпаду мовлення							
Тема 6. Системний розпад мовлення: визначення, етіологія патогенез	12	2	2	-	-	-	8
Тема 7. Корекційна робота з подолання системних розпадів мовлення	10	2	2	-	-	-	6
Модульний контроль	2						
Разом	24	4	4	-	-	-	14
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	120	16	16	-	-	-	50

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Поняття про системні порушення мовлення. Класифікація системних порушень мовлення

Тема 1. Психологічні механізми мовлення.

Визначення поняття психологічні механізми мовлення. Класифікація психологічних механізмів мовлення. Специфічні мовленнєві та загальнофункціональні механізми мовлення. Урахування характеру порушення психологічних механізмів мовлення для з'ясування структури дефекту мовленнєвого розвитку. Порушення психологічних механізмів мовлення в патогенезі системних порушень мовлення.

Ключові слова: психологічні механізми мовлення, специфічні механізми мовлення, загальнофункціональні психологічні механізми мовлення.

***Рекомендована основна література [5]
Рекомендована додаткова література [8]***

Тема 2. Системні порушення мовлення: визначення класифікація, патогенез.

Визначення понять «порушення розумового розвитку», «системні порушення мовлення». Класифікація порушень розумового розвитку. Класифікація системних порушень мовлення. Дискусійні питання класифікації системних порушень мовлення. Патологічні психологічні механізми мовлення, що спричиняють системні порушення мовлення.

Ключові слова: порушення розумового розвитку, системні порушення мовлення, патологічні механізми.

Рекомендована основна література [4, 5]

Рекомендована додаткова література [8]

Змістовий модуль 2.

Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з вадами розумового розвитку

Тема 3. Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності: зміст, структура.

Вплив пізнавальної діяльності на формування мовлення. Визначення поняття «інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності». Зміст та структура інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності. Операційний склад мовленнєвої діяльності: операції мовного аналізу, ймовірне прогнозування, контроль та самоконтроль, довільна увага, оперативна пам'ять та ін. і їх значення для засвоєння та використання мови в актах комунікації. Методи діагностики складників інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: пізнавальна діяльність, інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності, операційний склад мовленнєвої діяльності.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [7, 8]

Тема 4. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей порушеннями розумового розвитку

Особливості логопедичної роботи з дітьми, що мають порушення розумового розвитку. Особливості логопедичної роботи з формування фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної сторін мовлення, зв'язного мовлення, писемного мовлення. Корекція інтелектуального компоненту мовленнєвої діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями.

Ключові слова: фонетико-фонематична, лексична, граматична сторони мовлення, зв'язне мовлення, писемне мовлення.

Рекомендована основна література [4]

Рекомендована додаткова література [6, 7, 8, 9, 10]

Змістовий модуль 3.

Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору

Тема 5. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору.

Визначення сенсорні порушення розвитку. Класифікація сенсорних порушень розвитку. Системні порушення мовлення у дітей з вадами зору. Особливості логопедичної роботи при порушеннях зору. Зміст та методика

логопедичної роботи з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору.

Ключові слова: сенсорні порушення, системний недорозвиток мовлення.

Рекомендована основна література [1, 5]

Рекомендована додаткова література [8]

Змістовий модуль 4.

Корекція системного розпаду мовлення

Тема 6. Системний розпад мовлення: визначення, етіологія патогенез.

Визначення системних розпадів мовлення. Хвороби, що призводять до розпадів мовлення. Структура дефекту при системних розпадах мовлення. Розпади мовлення первинного та вторинного генезу. Етіологія, симптоматика та патогенез різних видів системних розпадів мовлення.

Ключові слова: системний розпад мовлення, деменція, афазія.

Рекомендована основна література [3, 5]

Тема 7. Корекційна робота з подолання системних розпадів мовлення.

Організація роботи логопеда з відновлення мовлення у осіб з системними розпадами мовлення. Специфіка роботи з пацієнтами літнього віку. Відновлення та корекція немовленнєвої сфери осіб з системними розпадами мовлення. Методики логопедичної роботи з корекції та відновлення мовлення у осіб з системними порушеннями мовлення.

Ключові слова: корекційно-відновлювальна робота, немовленнєві порушення, організація логопедичної роботи, зміст та методика логопедичної роботи при системних розпадах мовлення.

Рекомендована основна література [3, 5]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	1	10	2	20
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	1	5	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25

Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
	Разом		59		59		44		59
Максимальна кількість балів: 221									
Розрахунок коефіцієнту: $k=221/60=3,68$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Змістовий модуль 1. «Поняття про системні порушення мовлення. Класифікація системних порушень мовлення»

Тема 1. Психологічні механізми мовлення (6 год.).

Завдання: Розробити схему «Психологічні механізми мовлення».

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Тема 2. Системні порушення мовлення: визначення класифікація, патогенез (6 год.).

Завдання: Розробити таблицю «Класифікація системних порушень мовлення»

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Змістовий модуль 2. «Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з вадами розумового розвитку»

Тема 3. Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності (6 год.).

Завдання: Скласти схему „Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності” за статтею Тищенко В.В. Зміст інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова: Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2005. – Вип. 2. – Ч.І. – С. 129-141

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Тема 4. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей порушеннями інтелектуального розвитку (6 год.).

Завдання: Конспект праці Є.Ф. Соботович та В.В. Тищенко «Програмні вимоги до корекційного навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку з порушеннями розумового розвитку»

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Змістовий модуль 3. «Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору»

Тема 5. Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору (12 год.).

Завдання: Скласти таблицю «Порівняльна характеристика СПМ у дітей з порушеннями зору та порушеннями інтелектуального розвитку».

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Змістовий модуль 4. «Корекція системного розпаду мовлення»

Тема 6. Системний розпад мовлення: визначення, етіологія патогенез (8 год.).

Завдання: Скласти схему: «Системні розпади мовлення»

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

Тема 7. Корекційна робота з подолання системних розпадів мовлення (6 год.).

Завдання: Скласти схему послідовності корекційно-відновлювальної роботи з подолання одного з різновидів системного розпаду мовлення (за вибором студента).

Критерії оцінювання:

1. Змістовність – 1 б.
2. Правильність – 1 б.
3. Самостійність – 1 б.
4. Креативність – 1 б.
5. Критичність мислення -1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
МКР 1	Тестування (10 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	2,5 бал
МКР 2	Тестування (10 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	2,5 бал
МКР 3	Тестування (10 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	2,5 бал
МКР 4	Тестування (10 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	2,5 бал

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Письмова.

Критерії оцінювання завдань

За перше завдання (репродуктивного характеру) – тах 10 балів за правильну відповідь, яка демонструє знання і розуміння теоретичного матеріалу.

За друге завдання (аналітичне) – тах 10 балів за правильну, розгорнуту відповідь, з наявним аналізом та аргументацією власної позиції щодо змісту питання.

За третє завдання (практичне) – тах 20 балів за правильну, розгорнуту відповідь, яка на достатньо високому рівні презентує сформованість у студента професійних компетентностей у сфері навчання, виховання і розвитку осіб із системними порушеннями мовлення.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання репродуктивного і аналітичного характеру

1. Дайте визначення поняття психологічні механізми мовлення.
2. Схарактеризуйте класифікацію психологічних механізмів мовлення.
3. Дайте порівняльну характеристику понять «специфічні та загальнофункціональні механізми мовлення».
4. Поясніть як порушення психологічних механізмів мовлення впливають на виникнення системних порушень мовлення.
5. Схарактеризуйте поняття «порушення розумового розвитку», «системні порушення мовлення». Поясніть взаємозв'язок між ними.
6. Схарактеризуйте класифікацію порушень розумового розвитку.
7. Поясніть суть наукової дискусії щодо питання класифікації системних порушень мовлення.
8. Визначіть патологічні психологічні механізми мовлення, що спричиняють системні порушення мовлення.

9. Обґрунтуйте вплив пізнавальної діяльності на формування мовлення.

10. Схарактеризуйте інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності (ІКМД).

11. Визначіть зміст та структура інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності.

12. Визначіть операційний склад мовленнєвої діяльності.

13. Поясніть значення складників ІКМД для засвоєння та використання мови в актах комунікації.

14. Визначте методи діагностики складників інтелектуального компонента мовленнєвої діяльності.

15. Обґрунтуйте організацію логопедичної роботи з дітьми, що мають порушення розумового розвитку.

16. Визначте особливості змісту та методик логопедичної роботи з дітьми, що мають порушення розумового розвитку.

17. Поясніть як здійснюється корекція складників інтелектуального компоненту мовленнєвої діяльності у дітей з вадами розумового розвитку.

18. Схарактеризуйте сенсорні порушення розвитку.

19. Схарактеризуйте класифікацію сенсорних порушень розвитку.

20. Визначте характер системних порушень мовлення у дітей з вадами зору.

21. Поясніть особливості логопедичної роботи при порушеннях зору.

22. Схарактеризуйте системні розпади мовлення.

23. Визначте хвороби, що призводять до розпадів мовлення.

24. Схарактеризуйте структуру дефекту при системних розпадах мовлення.

25. Порівняйте розпади мовлення первинного та вторинного генезу.

26. Схарактеризуйте етіологія, симптоматику та патогенез різних видів системних розпадів мовлення.

27. Обґрунтуйте організацію роботи логопеда з відновлення мовлення у осіб з системними розпадами мовлення.

28. Поясніть специфіку роботи з пацієнтами літнього віку.

29. Схарактеризуйте корекційно-відновлювальну роботу з подолання дефектів немовленнєвої сфери осіб з системними розпадами мовлення.

30. Схарактеризуйте методики логопедичної роботи з корекції та відновлення мовлення у осіб з системними порушеннями мовлення.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74

Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 16 год., семінарські заняття – 16 год., модульні контроль – 8 год., самостійна робота – 50 год..

Модулі	Змістовий модуль I.		Змістовий модуль II.	
Назва модуля	Поняття про системні порушення мовлення. Класифікація системних порушень мовлення		Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку	
Кіл. балів за модуль	59 балів		59 балів	
Теми	1	2	3	4
Теми лекцій	Психологічні механізми мовлення (1 б.)	Системні порушення мовлення: визначення класифікація, патогенез. (1 б.)	Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності (1 б.)	Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей порушеннями інтелектуального розвитку (1 б.)
Теми практичних занять	Психологічні механізми мовлення (1 б.)	Системні порушення мовлення: визначення класифікація, патогенез (1 б.)	Інтелектуальний компонент мовленнєвої діяльності (1 б.)	Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей порушеннями інтелектуального розвитку (1 б.)
Робота на практ. зан.	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот. контр.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)	

Модулі	Змістовий модуль III.		Змістовий модуль IV.	
Назва модуля	Корекція системного недорозвитку мовлення у дітей з вадами зору		Корекція системного розпаду мовлення	
Кіл. балів за модуль	44 бали		59 балів	
Теми	5		6	7
Теми лекцій	Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору (2 б.)		Системний розпад мовлення: визначення, етіологія патогенез (1 б.)	Корекційна робота з подолання системних розпадів мовлення (1 б.)
Теми практичних занять	Корекційна робота з подолання системного недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями зору (2 б.)		Системний розпад мовлення: визначення, етіологія патогенез (1 б.)	Корекційна робота з подолання системних розпадів мовлення (1 б.)
Робота на практ. зан.	10 балів		10 балів	10 балів
Самост. робота	5 балів		5 балів	5 балів
Види пот. контр.	Модульна контрольна робота 3 (25 балів)		Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	
ІНДЗ	30 балів			
Підс.контр	ЕКЗАМЕН 40 балів Розрахунок коефіцієнту: $221 : 60 = 3,68$			

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Волкова Л.С. Выявление и коррекция нарушения устной речи у слепых и слабовидящих детей. Л., 1982. С. 18.
2. Корнев А.Н.. Основы логопатологии детского возраста: клинические и психологические аспекты. СПб.: Речь. 380 с:
3. Лалаева Р.И., Шаховская С.Н. Логопатопсихология: Учебное пособие для студентов. М.: Владос, 2011. 285 с.
4. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. К., 1995.
5. Соботович Е.Ф. Психолингвистическая структура речевой деятельности и механизмы ее формирования. К., 1997.
6. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник / за ред. М. К. Шеремет. Київ: Книга-плюс, 2019. 496 с.

Додаткова

7. Соботович Є.Ф., Тищенко В.В. Програмні вимоги до корекційного навчання з розвитку мовлення у дітей старшого дошкільного віку з вадами інтелекту. К.: Актуальна освіта, 2004.
8. Соботович Є.Ф. Тищенко В.В. Засвоєння розумово відсталими дошкільниками граматичних категорій та абстрактного лексико-граматичного значення слова // Дефектологія. № 4. 1998. С. 2–5.
9. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. / Укл. В.В.Тищенко, Є.Ю.Линдіна. К. «Видавничий дім Дмитра Бураго», 2015. 308 с.
10. Тищенко В.В. Вироблення дії ймовірного прогнозування у мовленнєвій діяльності розумово відсталих дошкільників // Дефектологія. 2001. №2. С. 9–13.
11. Тищенко В.В. Діагностика та корекція операції морфологічного аналізу у старших дошкільників з вадами розумового розвитку // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Соціально-педагогічна серія. Випуск 6: Сучасні проблеми організації роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Кам'янець-Подільський, 2006.